

Wymagania edukacyjne dla klasy 1a, 1b, 1c, 1e– historia- Poznać przeszłość.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
Po co nam historia?	<ul style="list-style-type: none"> • Program nauczania, zasady pracy, kryteria oceniania • Podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, epoki historyczne, rodzaje źródeł historycznych) • Periodyzacja dziejów • Cele i metody pracy ze źródłami i schematami, planami i materiałem ilustracyjnym 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>historia</i> , <i>prehistoria</i>	– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne – wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych 	– opisuje rodzaje źródeł historycznych	– wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy antropogenezy • Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza • Rewolucja neolityczna i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i>, <i>neolit</i>, <i>antropogeneza</i>, <i>rewolucja neolityczna</i> – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka – opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej 	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina

<p>2. Starożytna Mezopotamia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw • Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynalezienia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 	<p>– wskazuje na mapie rejonu wielkich rzek (Tygrys, Eufrat)</p> <p>– rozpoznaje pismo klinowe</p> <p>– wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej</p> <p>– wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej</p>	<p>– wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia</p> <p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów</p> <p>– opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii</p> <p>– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu</p>
<p>3. Starożytny Egipt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia 	<p>– wskazuje na mapie Egipt i Nil</p> <p>– rozpoznaje pismo hieroglificzne</p> <p>– rozpoznaje piramidy egipskie</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania piramid</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej</p>	<p>– wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej</p> <p>– opisuje warunki naturalne Egiptu</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu</p>	<p>– wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona</p> <p>– wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską</p>	<p>– opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego</p>

	<ul style="list-style-type: none"> cywilizacji Egiptu Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	– wymienia główne cechy religii egipskiej		<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu 	– wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich	
4. Izrael i Fenicja	<ul style="list-style-type: none"> Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael i Fenicja Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie Dzieje państwa żydowskiego Kolonizacja fenicka i jej znaczenie Ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji – wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – rozpoznaje pismo fenickie – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne założenia monoteizmu – wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela – wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności – ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości – opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego 	
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin – rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu – opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin 	– wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin	– wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						

1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji Charakterystyka <i>polis</i> greckiej Elementy wspólnoty greckiej Rola religii greckiej Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka, kolonia, metropolia</i> – wskazuje na mapie teren Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki naturalne Grecji – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> – wymienia główne cechy religii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska</i> – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej – opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej – opisuje struktury społeczne <i>polis</i> – porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką – wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> Początki Aten Pierwotny ustrój Aten Spółczesność ateńskie Reformatorzy ustroju ateńskiego Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i> – wskazuje na mapie Ateny – rozpoznaje plan antycznych Aten – prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach – wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten – opisuje strukturę społeczną Aten 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie ludowe, Rada 500, sąd ludowy, strateg</i> – opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> Początki Sparty Oligarchiczny ustrój Sparty Organizacja społeczeństwa Sparty Wychowanie i życie Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i> – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>helota</i> – wskazuje na mapie Spartę 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne organy władzy w Sparcie – wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty – opisuje strukturę społeczną Sparty 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor, geruzja, zgromadzenie ludowe</i> – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty – wyjaśnia rolę Likurga 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty

		– wymienia etapy życia spartiaty		spartańskiego – opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty		
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie Specyficzne rozwiązania militarne Greków Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich Odniesienia do zmagających grecko-perskich w kulturze współczesnej Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita</i>, <i>falanga</i>, <i>triera</i></p> <p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p>	<p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina)</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego Organizacja imperium macedońskiego Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej Narodziny kultury hellenistycznej Świat hellenistyczny 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>epoka hellenistyczna</i></p> <p>– lokalizuje na mapie Macedonię i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Issos, Gaugamela)</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej</p> <p>– wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego</p> <p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia rolę Demostenesa</p>	<p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p>

6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny filozofii greckiej Starożytny grecki teatr Architektura grecka Literatura i teatr grecki Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera</p>	<p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków</p>	<p>– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii)</p> <p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Pitagorasa, Herodota, Tukidydesa</p>	<p>– opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji</p> <p>– opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych Powstanie ustroju republikańskiego Zasady funkcjonowania republiki Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i></p> <p>– wskazuje na mapie Italię, Rzym</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu</p> <p>– rozpoznaje plan antycznego Rzymu</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Rzymu</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– opisuje legendę o powstaniu Rzymu</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i></p> <p>– wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii</p>	<p>– porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku</p> <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p>
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii Wojny punickie Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie,</i></p>	<p>– opisuje strukturę legionu rzymskiego</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich</p>	<p>– wyjaśnia genezę wojen punickich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian</p> <p>– wymienia skutki podbojów rzymskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu</p>

	<p>działania starożytne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	<p><i>provincia</i></p> <p>– rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę)</p>			<p>– wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego</p>	<p>śródziemnomorskiego</p>
3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>gladiator</i></p>	<p>– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>– lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta</p>	<p>– opisuje powstanie Spartakusa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i></p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie</p>	<p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie</p>
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Religia rzymska i przyswajanie kultów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Imperium Rzymskie, romanizacja</i></p> <p>– wskazuje na mapie Imperium Rzymskie</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>romanizacja</i> i podaje jej przykłady</p> <p>– wyjaśnia pojęcie: <i>kult cesarza</i></p> <p>– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>pax Romana, limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i></p>	<p>– opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa</p> <p>– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej</p> <p>– opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa</p> <p>– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego</p>

	obcych podczas podbojów					
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie prawa rzymskiego Architektura rzymska Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium Sztuka i literatura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>prawo rzymskie</i> – rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy architektury rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego – wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> Początki chrześcijaństwa Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>mesjasz</i>, <i>męczennicy</i>, <i>herezja</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> – umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijańskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne cechy chrześcijaństwa – wyjaśnia symbole chrześcijaństwa – wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i Pawła – opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa – wyjaśnia pojęcie herezja – opisuje przyczyny rozłamów w chrześcijaństwie 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> Dominat w Rzymie Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi Zmiany społeczne w Rzymie Walki wewnętrzne o władzę nad imperium Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium Wędrówka ludów Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego – prawidłowo umiejscawia w czasie upadku imperium zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>Wielka Wędrówka Ludów</i> – wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>Hunowie</i> – przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego – wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia znaczenie postaci Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego – w porządku 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego

				chronologicznie opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego		
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej Rola Bizancjum dla rozwoju chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i> – rozpoznaje plan Konstantynopola – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – wymienia cechy sztuki bizantyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje ustrój polityczny Bizancjum – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego 	– wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i>
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> Okoliczności powstania islamu Zasady islamu i przyczyny jego popularności Podboje islamu i powstanie kalifatu Powstanie podziałów w islamie Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i> – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne założenia religii islamskiej – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici</i> – opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia genezę powstania islamu – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej 	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów
3. Na gruzach Imperium	<ul style="list-style-type: none"> Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy ustrojowe państw germańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina 	– w szerokim aspekcie wyjaśnia

Rzymskiego	<p>Rzymskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie • Utworzenie państwa kościelnego 	<p><i>Frankowie, chrystianizacja</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków</p>	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie</p>	<p>Franków</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i></p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków</p>	Krótkiego	znaczenie powstania państwa Franków
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i></p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i></p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p>	<p>– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego</p>	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III • Najazdy Węgrów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski, Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun</p> <p>– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy</p> <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy</p>	– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
6. Feudalizm i społeczeństw	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny,</i></p>	<p>– opisuje elementy drabiny feudalnej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm</i></p>	<p>– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego</p>	– w szerokim zakresie wyjaśnia

o stanowe	<ul style="list-style-type: none"> systemu feudalnego Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych 	<i>wasal, senior, herb</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – rozpoznaje rycerza i opisuje jego uzbrojenie	– charakteryzuje życie codzienne rycerzy	– wymienia cechy kultury rycerskiej		cechy społeczeństwa feudalnego
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie Słowian Państwo Samona i państwo wielkomorawskie Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Słowianie</i> – za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych	– prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich	– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemyslidzi, Rurykowicze</i>	– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – wyjaśnia rolę: Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> Początki osadnictwa na ziemiach polskich Kultura łużycka i osada w Biskupinie Wpływy rzymskie na ziemiach polskich Przybycie Słowian na ziemię polskie 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię</i>	– wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich	– opisuje cechy kultury łużyckiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>szlak bursztynowy</i> – wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich	– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności	– w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu
2. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Początki ekspansji terytorialnej Polan Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan – lokalizuje w czasie chrzest Polski	– wymienia osiągnięcia Mieszka – wymienia przyczyny chrystianizacji Polski	– za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów – wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i>	– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I	– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów
3. Panowanie Bolesława	<ul style="list-style-type: none"> Podboje Bolesława Chrobrego 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i>	– wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut,</i>	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w	– opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej	– w szerokim aspekcie wyjaśnia

Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja drużyny książęcej i państwa piastowskiego Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	<p>– wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego</p> <p>– lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią</p>	<p><i>arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego</p> <p>– wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego</p>	<p>czasach pierwszych Piastów</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską</p> <p>– zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>	<p>– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III i Henryka II</p>	<p>dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego</p>
4. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim Utrata znaczenia monarchii piastowskiej Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie tendencje centralistyczne i decentralistyczne</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i></p> <p>– wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów</p> <p>– umiejscawia w czasie koronację Mieszka II</p>	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela</p>	<p>– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława</p>	<p>– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów</p>
5. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> Polska w polityce międzynarodowej w XI w. Panowanie Bolesława Śmiałego Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między Krzywoustym a 	<p>– umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami</p>	<p>– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Galla Anonima</p> <p>– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesław Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem</p>	<p>– w szerokim aspekcie ocenia postać Bolesława Krzywoustego</p>

	Zbigniewem • Polityka zagraniczna Krzywoustego			Hermana		
6. Testament Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>rozbicie dzielnicowe</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i></p> <p>– umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i></p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnajca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p>
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a papieżem	<ul style="list-style-type: none"> • Wielka schizma wschodnia i jej skutki • Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła • Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki • Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę</p> <p>– wskazuje na mapie</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i></p> <p>– wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem</p> <p>– wymienia cele polityki Grzegorza VII</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, konklawe, reforma gregoriańska, obóz gregoriański</i></p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę</p> <p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Grzegorza VII i Henryka IV</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie 	obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu		reformy kluniackiej		
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i> – lokalizuje w czasie okres krucjat – lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – opisuje losy zakonów rycerskich – wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa, handel lewantyński</i> – w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II – wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyk Barbarossa, Saladyn 	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy
3. Najazdy mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów Organizacja imperium mongolskiego Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i> – lokalizuje na mapie imperium mongolskie – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego – wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich – wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej – za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej – w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana – wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo 	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata
4. Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupolówka, trójpólówka, ratusz,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej 	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój miast w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Nowe formy uprawy roli w średniowieczu 	<p><i>cech</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat, gospółstwo, cech</i></p> <p>– wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy</p>	<p>– wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza</p> <p>– rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego</p> <p>– wyjaśnia rolę cechów i gildii</p>	<p>mieszkańców średniowiecznych miast i wsi</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa</p> <p>– opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p> <p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p>	<p>powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy</p>
5. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja</i></p> <p>– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów)</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>Biblia pauperum</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Franciszka, św. Dominika</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej</p>	<p>– wyjaśnia założenia ideowe albigensów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy</p>
6. Europa późnego	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna stuletnia i jej skutki 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i></p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej</p>	<p>– wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia</p>

średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys papieżstwa i cesarstwa • Dżuma i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola</p>	<p>bizantyjskiego</p> <p>– wymienia główne założenia ideologii husyckiej</p>	<p>– wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy</p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów</p>	<p>– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej</p> <p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego</p>	<p>przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy</p>
7. Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego • Architektura romańska i gotycka • Literatura i teatr w średniowieczu • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 	<p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i></p> <p>– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta)</p> <p>– wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne</p>	<p>– opisuje system edukacyjny w średniowieczu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza</p> <p>– wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy</p> <p>– wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy</p>
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy</i></p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia</p>	<p>– rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim</p> <p>– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego</p> <p>– opisuje proces lokowania wsi i miast</p> <p>– prawidłowo stosuje</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Leszek Biały, Henryk Brodaty, Henryk</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym</p>

	<p>XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> Najazdy mongolskie Sprowadzenie Krzyżaków do Polski 	<p>dzielnicy</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p> <p>– wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę</p>	<p>pojęcia: <i>immunitet, zasadźca, sołtys, wójt, tan, ratusz, wolnizna</i></p>	<p>Pobożny</p> <p>– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.</p>	<p>wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. Przebieg walki o zjednoczenie Polski stoczonej przez Władysława Łokietka Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka</p> <p>– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka</p>	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>	<p>– wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II</p> <p>– wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych</p> <p>– ocenia rolę panowania Przemysła II w Polsce</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka</p>
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski Rozwój cywilizacyjny ziem polskich 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej</p>	<p>– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– zestawia najważniejsze</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego 	– wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego		wydarzenia z dziejów Polski i Europy	dziejów Polski	
4. Andegawenowie i Jagiellonowie	<ul style="list-style-type: none"> Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów Początki unii polsko-litewskiej Polityka Władysława Jagiełły Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie</p> <p>– rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów</p>	<p>– wymienia założenia unii w Krewie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej</p> <p>– wymienia założenia przywileju koszzyckiego</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów</p> <p>– wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszzyckiego</p> <p>– wyjaśnia problem sukcesji po Jagiellach</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i></p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>	<p>– wyjaśnia rolę postaci Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej</p> <p>– porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej</p> <p>– ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski</p>	– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji 	<p>– wskazuje na mapie Żmudź</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką</p>	<p>– wymienia przyczyny wojny z zakonem</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia skutki i pokoju toruńskiego</p> <p>– za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej</p> <p>– wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica</p>	– w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski

<p>6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wyprawa i śmierć Władysława Warneńczyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. • Skutki wojny trzynastoletniej • Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny 13-letniej</p>	<p>– wymienia przyczyny wojny 13-letniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego – lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i> – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny 13-letniej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie 13-letniej – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka – w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską</p>	<p>– w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej</p>
<p>7. Kultura Polski średniowiecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce – opisuje system szkolnictwa w Polsce – wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza – wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p>	<p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski</p>